

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ І ТУРИЗМУ УКРАЇНИ

Державний методичний центр навчальних закладів
культури і мистецтва

УСНА НАРОДНА ТВОРЧІСТЬ УКРАЇНЦІВ

Методичні рекомендації з народознавства
для вищих навчальних закладів культури і мистецтва
I-II рівнів акредитації

Київ 2009

Укладач Т.М. Саржан викладач Сумського вищого училища мистецтв і культури ім. Д.С. Бортнянського

Рецензенти: А.С. Захарчук кандидат історичних наук, завідувач кафедри українознавства Сумського національного аграрного університету

М.М. Юдін заслужений діяч мистецтв України, директор Сумського обласного науково-методичного центру культури і мистецтв

З.А. Харченко викладач-методист ОКЗ "Харківське училище культури"

Редактор

Відповідальна за випуск Т.Ф. Стронько

© Саржан Тетяна Михайлівна, 2009 р.
© Державний методичний центр навчальних закладів культури і мистецтв України, 2009 р.

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ І ТУРИЗМУ УКРАЇНИ

Державний методичний центр навчальних закладів культури і мистецтва

УСНА НАРОДНА ТВОРЧИСТЬ УКРАЇНЦІВ

Методичні рекомендації з народознавства
для вищих навчальних закладів культури і мистецтв
I-II рівнів акредитації

Київ 2009

ПЕРЕДМОВА

Творчість! Пресвята Богородице мого народу! З чорнозему, з любистку, з м'яги, рясту, євшан-зілля, з роси, з дніпровської води, від зорі й місяця народжена!

Творчість наша! Мудра берегине, що не давала погаснути зеленому вогнику роду нашого й тримала народ на небесному олімпі гумору, дотепності і гордого духу.

Творчість наша! Дзвінкова криниця на середохресній дорозі нашої долі! Твої джерела б'ють десь від могил магми, тому вогненна така. А вночі купаються в тобі ясні зорі, тому й ласкава така. Тож зцілювала ти втомлених духом, давала їм силу, здоров'я, довгий вік і навіть безсмертя тим, що пили цілющу джерелицю, і невмирущими ставали ті, що молилися на дароване тобою слово.

Прости! Воскресни! Повернися! Розродися!

Ці слова відомої сучасної письменниці Катерини Мотрич є лейтмотивом матеріалу, який пропонується в нашому збірнику. Сподіваємось, що творчий викладач знайде в ньому для себе ту перлинку, яка допоможе йому зробити свій урок пізнавальним, цікавим, неповторним для своїх студентів.

У збірнику рекомендовані сценарії виховних заходів „Мандрівка країною народної мудрості”, „Випробування Карася”, проведення яких дуже охоче сприймається студентами. Невимушена форма подання матеріалу, включення у проведення дійства рольових персонажів, різноманітних конкурсів – усе це перетворює виховні заходи на розвагу, де поєднується суперництво, взаєморозуміння, акторська майстерність, веселощі та знання традицій і фольклору українського народу.

РОЗРОБКА УРОКУ

Тема уроку: "Усна народна творчість українців".

Тип уроку: узагальнення і систематизації знань з теми.

Мета: Перевірити глибину знань студентів з різних видів усного фольклору українського народу, навчити використовувати кращі зразки народної творчості в подальшій практичній діяльності.

Наочні матеріали: роздруки текстів.

Хід уроку.

I. Мотивація навчальної діяльності.

Вступне слово викладача.

Багата і різноманітна творчість нашого народу. Світ захоплюється мелодійними піснями та думами, що їх великий Шевченко назвав славою України, милується барвистими коломиїками та ліричними хороводами. З вікових глибин зринає перед нами фантастичний світ казок; відгомін далеких подій вчувається у легендах і переказах; веселять, а часом і гостро дошкуляють народні усмішки та анекдоти.

Годі й перелічити усі різновиди, усе розмаїття художньої творчості, яку ми по праву вважаємо високохудожнім скарбом культури й мистецтва нашого, народу, чия невичерпна талановитість, високе естетичне чуття й гострий розум і тепер продовжують примножувати й збагачувати духовну спадщину, що громадилася віками.

Є скарби в морі, під землею, в сейфі, скрині, а є скарби душі, розуму й серця. Кожна людина має ті скарби. Вони передаються зроду-віку, завдяки мові, з уст в уста і западають в душу на все життя. Протягом кількох занять у вас була можливість переконатися в мудрості народній, вивчаючи різні види усної народної творчості. Сьогоднішнє заняття дасть вам можливість не тільки повторити і систематизувати вивчений матеріал, а і взяти участь в різноманітних ігрових конкурсах і турнірах, де ви можете також показати свої акторські здібності. Активна участь у конкурсах забезпечить вам високі бали на фініші.

Завдання перше.

Актуалізація опорних знань.

1. Що таке загадка?
2. Які українські письменники та фольклористи першими почали збирати і публікувати загадки, прислів'я та приказки, казки, легенди, тощо?
3. Назвіть види загадок.
4. Наведіть приклади метафоричних та неметафоричних загадок.

Ігровий конкурс:

Брейн-ринг "Загадки - найдавніший жанр мудрого народного поетичного слова".

Студенти поділяються на команди з 3-х чоловік. Їхнє завдання - швидко відгадати загадки. Виграє та команда, яка першою набирає п'ять балів. При рівній кількості балів проводиться супер-бліц: команди залишають по одному гравцю, які змагаються між собою.

(Див. додаток 1)

Завдання друге.

Актуалізація опорних знань.

1. Визначити суттєвість прислів'я.
2. Чим прислів'я відрізняється від приказок?
3. Тематичні та образні групи прислів'їв.
4. Коли і хто уклав першу рукописну збірку прислів'їв та приказок?

Ігровий конкурс: „Прислів'я викликає на турнір“.

Викладач вибирає „режисерів“, роздає їм картки, де написані прислів'я. Завдання режисерів: швидко підібрати акторську групу і показати прислів'я за допомогою міміки, жестів, пластики.

Приклади прислів'їв.

1. „Пусти свиню на стіл, вона і ноги на стіл“.
2. „Молодець проти овець, а проти молодця - сам як вівця“.
3. „Свої собаки гризуться, чужа не приставай“.
4. „Не кажи „Гоп“, доки не перестрибнеш“.
5. „Сім раз відмір, один раз відріж“.
6. „Баба з возу - кобилі легше“.
7. „Гарна парочка Пилип та Одарочка“.

(Див. додаток 2)

Ігровий конкурс „Удар! Іще удар!“

Аудиторія поділяється на дві команди, які будуть боротися між собою. Для оцінки двоюбою обирається суддя. Одна команда наносить „удар“ іншій, називаючи фразу – першу частину прислів'я – образного порівняння. Завдання команди суперника полягає в тому, щоб правильно закінчити народний вислів.

(Див. додаток 3)

Завдання третє

Актуалізація опорних знань.

1. Сформулюйте поняття „народна усмішка“ (анекдот)
2. Як ще в народі називали народні усмішки?
3. Основні тематичні групи анекдотів.

Ігровий конкурс: „Нам посміятися не гріх над всім, що викликає сміх“.

Аудиторія поділяється на акторські колективи. Режисер кожного колективу отримує картку, де написано текст народної усмішки, анекдоту. Завдання акторів - інсценізувати усмішку і показати її глядацькій аудиторії. Викладач оцінює акторську майстерність виконавців.

(Див. додаток 4)

Акторам дається час для підготовки, а для решти студентської групи пропонується „Аукціон скоромовок“. Учасники аукціону по черзі говорять українські скоромовки. Перемагає той, хто скаже скоромовку останнім.

Завдання четверте Актуалізація опорних знань.

1. Що таке казка?
2. Яка різниця між казкою і билиною?
3. Види та образи українських народних казок.
4. Які особливості відрізняють казки від байок?

Ігровий конкурс: „Дуель казкарів“.

Як і в кожній дуелі, змагання проходить між парами. Один із дуелянтів називає основних дійових осіб української народної казки і одним реченням передає її основний зміст. Завдання суперника - назвати казку і визначити до якого виду вона відноситься. Потім суперники міняються місцями (другий задає питання, перший відповідає). Викладач оцінює як запитання, так і відповіді.

(Див. додаток 5)

Ігровий конкурс: „Байкарі, на старт!“

Оголошується конкурс виконавців байок. У репертуар включаються байки Г. Сковороди, Л. Глібова, П. Глазового, а також авторів рідного краю. Студенти читають байки сольо, парами і, навіть, групами. Головна умова, щоб кожний студент взяв участь у виконанні байки і був відповідно оцінений.

(Див. додаток 6)

І. Підсумки уроку

Заключне слово викладача.

Чисті, вічно свіжі фольклорні джерела, як чарівна вода з казкового горнятка, напоюють силою кожну творчу людину, дарують радість і дорослим, і дітям, переконують нас у тому, що творчість народу воістину безсмертна.

Викладач аналізує активність кожного студента у виконанні ігрових завдань та знання теоретичного матеріалу. Колегіально виставляється оцінка. Домашнє завдання. Вивчити теоретичний матеріал з теми „Легенди та перекази“. Підготувати легенду або переказ рідного краю.

Додаток 1

Загадки і відгадки

1. Що дістане зубами потилицю?
(Гребінець)
2. Не їсть не п'є, а ходить і б'є.
(Годинник)
3. Хто завжди правду каже?
(Дзеркало)
4. Сидить Пахом на коні верхом, книги читає, а грамоти не знає.
(Окуляри)
5. Скільки було: баба, дві матері, дві дочки і онука?
(Троє)
6. Чи може дощ іти два дні підряд?
(Ні, бо між ними буде ніч)
7. Яких каменів немає в морі?
(Сухих)
8. Живе - лежить, а помре - побіжить.
(Сніг)
9. Хто родиться з бородою?
(Цап)
10. Посеред двора стоїть копна: спереду вила, а ззаду мітла.
(Корова)
11. Що козі буває як сім літ минає?
(Восьмий наступає)
12. Що у світі найсолодше?
(Сон)
13. Що у світі найпружкіше?
(Думка)
14. Що наймиліше?
(Життя)
15. Що всі мають?
(Ім'я)
16. По якій дорозі півроку ходять, а півроку їздять?
(По річці)
17. Є шапка, але немає голови, є нога, але без черевика.
(Гриб)
18. Літом одягається, а на зиму одягу цурається.
(Дерево)

19.-Вона червона?

- Ні, чорна.
- Чому ж вона біла?
- А тому, що зелена.

(Смородина)

20. У піч положи - мокне, на воду луски - сохне.

(Віск)

21. Сім братів віком рівні, іменами різні.

(Дні тижня)

22. Весь світ одягає, сама одягу не має.

(Голка)

23. Чи буває що-небудь у порожній кишені?

(Дірки).

24. Чого люди чоботи купують?

(Бо даром не дають)

25. Висить сито не руками звіто.

(Павутиння)

26. Ліз дід по драбині та впав межі свині. Шатається мотається, за шерстинку тримається.

(Павук)

27. Два брати через дорогу сидять, один до одного у гості не ходять.

(Очі)

28. У двох сліпих був брат Іван, а в Івана братів не було. Хто були сліпі?

(Сестри)

29. Круть, верть, під припічком – смерть.

(Віник, горщик)

30. Кругом канави бігають люди з булавами.

(Кругом миски з ложками)

Варіанти прислів'їв.

Додаток 2.

1. З неба зорі хватає, а під носом не бачить.
2. Не виливай каламутну воду, доки чисту не знайдеш.
3. У тихому болоті чорти водяться.
4. Готуй взимку сани, а влітку воза.
5. Хто літом жару боїться, той зимою не має чим грітися.
6. Де хата не метена, там дівка не плетена.
7. У веселій хаті веселі люди.
8. Не будь тією скотиною, що догори щетиною.
9. Бугай реве і ведмідь реве - хто кого дере і чорт не розбере.
10. Допався віл до браги і п'є, хоч не чує спраги.
11. Нема такого пня, щоб не почухала свиня.
12. Був би послом, якби не вдався ослом.
13. У дурного півня дурна пісня.
14. Два ведмеді у одній берлозі не живуть.
15. Віділлються вовкові ведмежі сльози.
16. Пожалів вовк кобилу-залишив хвіст та гриву.
17. Лисиця спить, а курей бачить.
18. В службі пес, а дома свиня.
19. З собакою ляжеш, з блохами встанеш.
20. Не той пес кусає, що гавкає, а той, що мовчить.
21. Поки суд да діло, а кошєня сало з'їло.
22. Кума, кумі, та по всім селі.
23. У куми і вода смачніша.
24. Де сила панує, там правда мовчить.
25. З доброї волі борщу не звариш.
26. Набрал слави повні халяви.
27. Бита собака не боїться палиці.
28. Цілував би заєць кобилу, та високо.
29. Курка по зерну клює та сита буває.
30. Свині тільки рило просунути, а там і вся пролізе.

Прислів'я - образні порівняння

Додаток 3

1. Багатий, як пес на блохи.
2. Береться за діло, як п'яний за тин.
3. Бреше, як гребінцем чеше.
4. Бреше, мов шовком шиє.
5. Вискочив, як Пилип з конопель.
6. Дере голову, як попова кобила.
7. Дивиться, як теля на нові ворота.
8. Допавсь, як кіт до сала.
9. Заспівав, як порося у тину.
10. Захистив, як вовк овець.
11. Йому брехати, як собаці мух хапати.
12. Меле язиком, як пес хвостом.
13. Нарядилася, як пава, а кричить, як гава.
14. Не шелести, як віник по хаті.
15. Носиться, як дурень з писаною торбою.
16. Опустив вуха, як лопух на дощ.
17. Плаває, як вареник у маслі.
18. Прямий, як свинячий хвіст.
19. Розбирається, як свині в апельсинах.
20. Сказав як гвіздка забив (відрізав.)
21. Танцює, як цап на льоду.
22. Співає, як муха у глечики.
23. Така хороша, що не варта і гроша.
24. Уперся, як віл у нові ворота.
25. Надувся, як сич на мороз.

„Заяче сало“ (старовинна усмішка)

Іхав пан з кучером у далеку дорогу. Вони їхали мовчки, але мовчанка обридла. Пан і надумав поговорити. В цей час вискочив заєць. Пан і почав свою розмову.

- От у мене в лісі водяться зайці. Тільки не такі, а великі. Я із-за кордону привіз на розплід. Одного разу на охоті нагнав зайців і тільки бах та бах! Набив їх десятка зо три. А одного забив, то такого величезного, як баран завбільшки! Ну а коли здер з нього шкуру, то було більш як півпуда сала. От які у мене зайці. Кучер слухав - слухав, а далі каже:

- Но-о гніді, - скоро вже й міст той, що під брехунами ламається.

Почув це пан і каже:

- Чуєш, Іване, так-от які зайці бувають. Правда, що з нього півпуда сала то не було, а так, фунтів з десять.

- Звісно, заєць зайцем, - каже Іван.

Ідуть далі, а пан знову до Івана:

- От що, Іване, а чи скоро буде той місток, що ти про нього казав?

- Та скоро вже, пане.

- Так от знаєш, Іване, - продовжує пан, - мабуть, що на тому зайцеві і десять фунтів сала не було - так фунтів 3-4, не більше.

- Так мені що, - каже Іван, - хай буде і так.

Але проїхали ще трохи, пан вертівся - вертівся на місці та й знову:

- А чи скоро, Іване, той міст буде?

- Та скоро, пане, ось-ось, уже тільки в долинку спустимось.

- Гм, - каже пан, - знаєш. Іване, на тому зайцеві зовсім сала не було-сам знаєш, яке на зайцеві сало.

- Та звісно, - каже Іван, - заєць зайцем.

Спустились у долину. А пан і питає:

- А де ж, Іване, той міст, що ти про нього говорив? -

- А він, пане, - каже Іван, - розтопився так само, як заяче сало, що ви про нього говорили.

Старовинні побрехеньки

- Іване, а твоя Мотря сидить на сусідських дровах і з кимось воркує. -- Ну то піди скажи сусіду, його ж дрова, нехай і турбується.

- Наталія Іванівна, ви що свого собаку не годуєте, що він так виє, особливо по ночах?

- Та ні, то моя донька готується до вступу в консерваторію.

- Галю, як ти познайомилась зі своїм чоловіком?
- О, це було дуже романтично, він наїхав на мене кобилою.

- Один пан спік качку та й ніяк не зміг її поділити між своїми синами й дочками.

А був у нього наймит Хома. Пан покликав його та й каже:

- Поділи нас!

Узяв Хома качку, одрізав у неї голову і дав панові:

- Це вам, пане, бо ви - всьому голова. Далі відрізав шию й дав пані, бо вона близько коло голови. Відрізав крильця й дав двом панам, щоб у танцях літали, як на крилах. Дві качині ноги дав двом паничам, щоб добре верхи їздили.

А тобі, Хомице, буде туловище! - сказав сам до себе. За качку та й пішов, а пан тільки рота роззявив.

Сучасна усмішка

Прийшов чоловік до лікаря.

- Лікарю. Так погано себе почуваю, все болить: і руки, і ноги, і голова. Навіть не знаю, що більше.

Лікар говорить:

Роздягніться. Руки вперед. Ноги назад, покажіть язик, станьте боком, присядьте, встаньте, ще раз покажіть язик... більше. Похитайте головою, пострибайте. Вище! Вище! Очі ширше! Ще ширше!

- Лікарю, що ви з мене дурня робите?

- От ви самі собі поставили діагноз.

Варіанти запитань та відповідей для гри „Дуель казкарів”

1. Ця казка алегорично відтворює образ сучасного гуртожитку.
Образи казки: мишка - шкряботушка, жаба - скрекотушка, зайчик - побігачик, лисичка - сестричка, вовчик - братик, кабан - іклан, ведмідь - набрід.

Відповідь: „Рукавичка” (повчально розважальна казка).

2. Хто бреше, тому легше, а хто правдує, той бідує.
Образи: лисичка, котик, зайчик, вовк, ведмідь, кабан.

Відповідь: „Пан КОЦЬКИЙ” (повчально-розважальна казка).

3. Казка про те, як бідна дівчина пана обдурила.
Образи: бідний брат, багатий брат, пан, дівчина Маруся.

Відповідь: „Мудра Дівчина” (соціально-побутова казка).

4. „Кума-кумі, та то всім селі”.

Образи: Петро, Хвеська, кума Меланка, кума Марина.

Відповідь: „Язиката Хвеська” (соціально-побутова казка).

5. „Мудрим ніхто не родиться, але мудрість завжди пригодиться”.

Образи: Івасик, дід, баба, коваль, змії, гуси.

Відповідь: „Телесик” (чарівна казка).

6. „Сила без голови шаліє”,

А розум без сили мліє.

Образи: „Князь, змії, Олена, старі люди”

Відповідь: „Кирило Кожум’яка” (чарівна казка)

Байки:**Байки Г. Сковороди**

В селі у хазяина жили две собаки. Случилось мимо ворот проезжать незнакомому. Одна из них, выскочив и полаяв поколь он с виду ушел, воротилась на двор.

- Что тебе из сего прибыло? - спросила другая?

- По крайней мере, не столько скучно, - отвечала она.

- Вить не все, - сказала разумная, - проезжие таковы, чтоб их почитать за неприятелей нашего хазяина, а то я и сама должности своей не оставила, несмотря на то, что происшедшей ночи нога моя волчьими зубами повреждена. Собакою дело быть не худое, но без причины лаять на всякого дурно.

Сила. Разумный человек знает, что осуждать, а безумный болтает без разбору.

Леонід Глібов „Билина”

Сказав раз Куц Билині:

- Билинонько! Чого така ти стала, мов рибонька в'яла: Пожовкла не цвітеш,

Твоя головонька от-от поляже?

- Ох, Кущику, - Билина каже. - Я на чужині...

- Хто щиро поважа родину,

Свій край,

Тому не всюди рай:

Чужина в'ялить, як Билину.

Віктор Скакун "Козел - козлом"

Чи то така вже доля зла? Куди вона не кидала Козла. А він - Козел - козлом, Хоч має і диплом.

Його під Лева підстригали (Усім козлам на зло),

В боброву шубу зодягали, А він - Козел - козлом.

Змінили шість йому посад, Але на жодній - не везло!

Тягли вперед, тягли назад, А він - Козел - козлом.

А це вже стереже капусту... Прийшли, а на городі пусто.

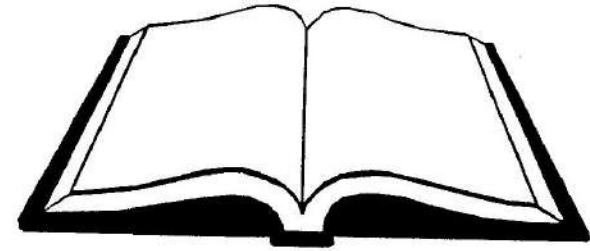
Йому й ні суду, ні догани, Ні злих, ні прикрих слів.

Козлу живеться непогано... В пошані у Ослів.

Григорій Елишевич

„Мовчання - золото“

У лісовій їдальні на обід
Зібрався майже весь звірячий рід.
Пісні лунали, сипались жарти.
На вухо Більці шепотів Енот
Чи комплімент, чи свіжий анекдот.
Бурмило меду вицмулив дві кварта
І затягнув якоїсь про дерева...
Гуртом взялися батькувати Лева,
(Його здається близько не було).
Вовк, озирнувшись, обізвася стиха. –
Талантів - нуль, а гонору - до лиха!
- Мене він взагалі не поміча!
З-під кущика ледь писнуло Зайча.
Його підтримав правдолюб Їжак
І власну думку висловив:
- Так, так!
Ведмідь по дубу лапою вгатив:
- Хто право дав - плюють на колектив?
- Вони бач, Лев... Подумаєш цабе!
Стривай, ось провчимо тебе!
- Зазнався, - всі гукнули, - зажирів!
Ми не бажаємо таких царів!
Не стерпимо! -І тільки Лис мовчав.
Він саме перед тим ум'яв курча
І кісткою вдавився, як на гріх.
Йому б начальство теж скубнуть охота,
Та як не роззявляв сердега рота,
Ані словечка вимовить не міг.
І раптом, як заціпило усім.
Немов ясної днини з неба грім.
З'явився Лев. В очах - шалений гнів.
- Ага, попалась зграя брехунів!
Наклепники! Збіговисько нікчем!
Я чув усе, сховавшись за кущем,
І з усіма розправлюсь без жалю.
В своєму царстві зради не стерплю!
Тебе, Бурмиле, в першу чергу, звісно,
Зніму з поста і Лисом заміню.
Хай знають всі: я відданість ціню.
Вдавитись теж бува корисно!

СЦЕНАРІЙ КОНКУРСНОГО ВЕЧОРА

"МАНДРІВКА КРАЇНОЮ НАРОДНОЇ МУДРОСТІ"

1. Ведучий: Добрий день, дорогі друзі. Раді вітати вас на фестивалі відмінників.

2. Ведучий: Можна сказати, що сьогодні на нашому святі зібрались найкращі представники молоді. Ті, хто розуміє, що головний скарб життя – це знання. І, не зважаючи на те, що у нас різні профілі, будемо сподіватись, що зустріч наша буде творчою, плідною і цікавою.

1. Ведучий: Так. Бо жодне з професійних мистецтв, жодний найдосконаліший технічний засіб не замінить людині радості усного спілкування. І нам є про що говорити, бо нас об'єднує молодість, знання і мрії.

2. Ведучий: Тож уперед до нових перемог і звершень.

1. Ведучий: Стоп! Але ж ми забули цінний вантаж.

2. Ведучий: Який це вантаж?

1. Ведучий: Вантаж, який ніколи не завадить, з якого все починається, який завжди допоможе в складних ситуаціях. І назва йому – народна мудрість.

2. Ведучий: Тож запрошуємо всіх вас у чарівну країну народної мудрості, іще раз доторкнутися до її невичерпаних джерел.

1. Ведучий: Дозвольте мені представити команди, які зібралися з нами у цікаву подорож:

(називає команди і навчальні заклади)

2. Ведучий: У дорозі все може статись, тому нас розсудить об'єктивне і авторитетне журі у складі:

(Знайомить із членами журі)

1. Ведучий: Всі зібрались – можна вирушати. А щоб дорога була веселішою, допоможе у цьому пісня.

(Пісня „Як поїхав за снопами”)

2. Ведучий: Увага! Увага! На горизонті місто Знавців. Брама міста завжди відрита для ерудованих, обізнаних людей. І якщо ви любите свій народ, знаєте його історію – вас зустрінуть з хлібом і сіллю.

1. Ведучий: Отже перед нами місто Знавців із старовинними вулицями пам'яті і фольклору, українськими звичаями і обрядами. Але щоб в'їхати в це місто треба пройти тест на знання етнографії. Кожній команді пропонується по три питання. За кожну відповідь ви можете отримати бал. Три правильні відповіді – 3 бали, 2 – 2 бали і т.д.

Додаток.

(Проводиться конкурс)

2. Ведучий: Першу перевірку всі пройшли добре. А далі на вас чекає цікава і весела подорож. І якщо ви дозволите – ми будемо вашими екскурсоводами.

1. Ведучий: Тож сьогодні на вас чекають – Станція веселих прислів'їв.

2. Ведучий: Крамничка народних усмішок.

1. Ведучий: Музична вулиця і Ярмарок казок.

2. Ведучий: Творцями народної мудрості були прості люди. Мабуть ще за часів славного Робін Гуда народився вислів: „Доброго лучника не по стрілах пізнають, а по цілі”.

1. Ведучий: „Мудрим ніхто не родився, а навчився”, „Науки ні вода не затопить, ні вогонь не спалить”.

2. Ведучий: І повинен був пройти довгий час, щоб афористичний вислів однієї людини набув мудрості багатьох.

1. Ведучий: І хто знає, може і ваші думки, висловлені з цієї сцени, стануть прислів'ями. Бо іще іспанський письменник Сервантес називав їх „Короткими висловами, що народжені довгим досвідом”.

2. Ведучий: Дорогі друзі, ми вітаємо вас на Станції веселих прислів'їв. А завдання тут будуть незвичайні. Завдання перше для тих, хто вміє малювати. Вам належить намалювати задане прислів'я так, щоб глядачі впізнали його зміст. Я попрошу два художника від кожної команди підійти до мене і отримати прислів'я. За вдале виконання завдання максимальний бал -5.

(Художники отримують прислів'я)

1. Ведучий: Завдання друге. Я попрошу взяти участь у цьому конкурсі найбільш дотепних членів команди. Зараз ви отримаєте ще прислів'я. Вам належить їх перекласти або передати суть виразу іншими словами, не повторюючи жодного слова. І хочу вас попередити, що ваші переклади повинні бути ще веселішими і дотепнішими, ніж оригінали. Бо саме ці якості буде оцінювати журі теж за 5-бальною системою.

(Учасники отримують прислів'я)

1. Ведучий: А доки ви будете виконувати завдання для вас, шановні глядачі, наші музичні вітання.

2. Ведучий: Слово журі для підведення підсумків конкурсу художників і перекладачів.

1. Ведучий: Ми залишаємо Станцію веселих прислів'їв і вирушасмо далі. На вас чекає зустріч з піснею.

2. Ведучий: Українська пісня – одне з найцікавіших духовних надбань нашого народу. В ній знайшли своє відображення характер народу, його доброта, щирість, душевність та весела вдача. В ній проявились людські мрії, надії і сподівання.

1. Ведучий: Тож несподівано ми з вами опинились на вулиці Музичній. Увага! Конкурс „Пісня з підказкою”.

2. Ведучий: Кожній команді пропонується підказка української народної пісні: тема, ідея, головні і епізодичні герої. Ви повинні вгадати цю пісню і голосно всі разом заспівати. Журі буде оцінювати пісню по 3-х бальній системі. Якщо ви вгадаєте пісню добре її заспіваєте командою – отримаєте максимальну оцінку. Якщо вгадаєте, але заспіваєте погано – 2 бала. І не отримаєте жодного бала, якщо пісня буде не вгадана.

(Проходить конкурс)

Додаток.

2. Ведучий: Я попрошу членів журі оголосити оцінки.

(Підсумки)

1. Ведучий: Наша весела подорож по веселій вулиці закінчилась. Всі команди гідно справились з завданням і ще раз довели вірність слів Олександра Довженка: „Навряд чи десь по інших країнах співають так гарно і голосно, як на Україні”.

Але справжніх українців не можна уявити без жартів і дотепних виразів. Сатира і гумор – невід’ємні риси вдачі українців, вони допомогли їм виходити з найнеприємніших життєвих ситуацій.

1. Ведучий: Всіх вас просимо завітати до Крамниці народних усмішок. Тут ви можете купити і продати жарти і каламбури, анекдоти і небилиці. І нехай звідусіль звучить здоровий, гучний сміх українців. У вас є нагода теж продати усмішки, які ми сьогодні називаємо анекдотами. Ми запропонуємо вам тексти народних усмішок. За певний час ви повинні інсценізувати цю усмішку, тобто передати її в ролях. Журі буде оцінювати вашу артистичність за 5-ти бальною системою. Прошу отримати тексти.

(Учасники вибирають)

Доки ви будете готуватись, для вас чарівна українська пісня.

1. Ведучий: А зараз театралізовані анекдоти з нашої крамнички.

(Проводиться конкурс)

1. Ведучий: Я попрошу суддів оголосити бали за конкурс анекдотів. Максимальна оцінка -5.
2. Ведучий: Ми продовжуємо нашу мандрівку. І, нарешті, хочемо запросити на Ярмарок казок.
1. Ведучий: Вас зустрінуть знайомі і улюблені з дитинства персонажі. І хоча ми вже не діти, але казки завжди залишаються з нами, переходять з покоління в покоління, виступаючи символами загальнолюдських моральних цінностей.
2. Ведучий: Ми любимо казки за те, що в них Добро перемагає Зло, Світло сильніше за Темряву, а Краса перемагає Потворність. Старі казки завжди сучасні і в цьому є нагода переконатись. Отже конкурс

„Такі давні нові казки”. Кожна команда пропонує театралізовану казку на вибір. Це було домашнім завданням, тому в ньому можуть брати участь не тільки члени команд, а і болільники. А журі буде оцінювати і зміст казки, і вашу артистичність, і оформлення.

Максимальна оцінка -7 балів.

Доки команди підготуються, для вас пропонуємо хореографічну композицію „Юність”.

1. Ведучий: Запрошуємо вас у світ казки.

(Продовжується конкурс)

2. Ведучий: Я попрошу журі підбити підсумки конкурсу казок і остаточні підсумки програми.

1. Ведучий: Для оголошення результатів я попрошу вийти на сцену всіх учасників програми.

Шановне журі, вам слово!

(Підбиття підсумків)

1. Ведучий: Дорогі друзі, наша мандрівка закінчується. Сподіваємося, що вона була цікавою і змістовною, бо країна, по якій ми подорожували, така ж незбагнена, тасмична і невичерпна, як і душа нашого народу.

2. Ведучий: І коли ми торкаємось скарбів народної мудрості, то неначе п’ємо живу воду з джерела людської пам’яті.

1. Ведучий: З давніх-давен прийшла до нас народна мудрість „Хто не знає минулого не буде знати і майбутнього”. Бо тільки з цим знанням ми варті чогось, як люди, як український народ.

2. Ведучий: До побачення.

1. Ведучий: До нових зустрічей.

(Музика)

СЦЕНАРІЙ
КОНКУРСНОГО ВЕЧОРА

"ВИПРОБОВУВАННЯ
КАРАСЯ"

Звучать позивні На фоні мелодії диктор читає:

Диктор: Початок XVI століття. Для боротьби с феодальним, кріпосним та національно-релігійним гнітом на Україні почали виникати перші козацькі січі-поселення за Дніпровськими порогами, котрі пізніше об'єднались у Запорізьку Січ. Запоріжжя було непереможною козацькою республікою, яка охороняла землю від шляхти, татарви, турецьких бусурманів, московських посягань. Ну, а в наші дні? Чи не перевелися козаки? Скажемо по секрету, ні. Навіть в нашому місті почалась створюватись Січ. Тихо-тихо! Ось, чуєте?

На сцені група дівчат.

1 дівчина: Як спинити нам заразу,
Що прийшла чи то з Кавказу,
Чи від турків, чи від шляхти?
Біс один! Ось результати:

2 дівчина: Жінка плаче, донька плаче
Обкрадають здрайці дачі.
Як квартир не замикайте
І туди залізуть зайди.

3 дівчина: А ще є такі охочі,
Лізуть в пазухи жіночі

4 дівчина: І як злодії хороші
Витягають звідти гроші

1 дівчина: І базарні розгулялись,
Наче пси з ціпка зірвались
Ціни так попіднімали.
Геть усіх пообкрадали

2 дівчина: Та чи ми обараніли?
Чи шаблі в нас заржавіли?
Та невже ми, товариство,
Не припиним цеє свинство
Та ярма не скинем з пліч?

4 дівчина: Гей, козацтво, повставайте.
Усі дружно уступайте,
В нашу (назва міста) славу Січ!!!

Завіса відкривається. Чути жіночий спів:
"Ніч яка темная, зіронька ясна...
Серденько мое нещасне..."

Карась: (почувши спів жінки, прислухається, а потім збентежено)
О, жінка!.. Це її голосок... Щось сумної завела, то, мабуть, дуже сердита.
Треба ховатися, бо буде бити.
(Ховається, щоб публіка його бачила, залишивши шапку і свиту)

Одарка: (виходить). Де це мій чоловік? От чортове ледащо! От постривай, прийдеш додому, будеш ти мене пам'ятати.

Карась: Ой погано!

Одарка: (побачивши свиту і шапку)

Це ж він, мій чоловік, приплився вже додому.
(Піднімає свиту). Свита та шапка його. (шукає).

Карась: А мене нема.

Одарка: А його нема. Де ж він справді? Іван, гов. Іван, де ти?

Карась: Гукай, гукай, а я не обізвуся.

Одарка: Іване, виходь, бо битиму. Іване, Іване!

(Пішла за куліси)

Карась: Іване, Іване, іди пошукай свого Івана.

(Виходить із схованки, дивиться їй у слід.)

Треба тікати мершій, бо ще не пустить і все пропаде.

(Бере свиту, мішок, шапку, Тим часом жінка виходить на сцену, бачить Івана, підкрадається, хапає за свиту).

Одарка: Чого це ти, соколе мій, ховаєшся від жінки?

Карась: Я не ховаюся, чого я ховаюся?

Одарка: (Побачила мішок.) А куди це ти зібрався?

Карась (ніяково) Так... ну... до шинку сходжу, або в корчму, до куми... дітей.

Одарка: А мішок для чого?

Карась: Та... В мішок хочу (сміливіше) До січі іду, рідне місто захищати!
Порядки наводити!

Одарка: Що? Ти що, з глузду з'їхав? Чи горілка ще не вивітрилась?

Карась: Е, я вже зарікся горілку пити.

Одарка: Та невже? (вклоняється,) От за це тобі, Іване, велике спасибі.

Карась: Нема за що дякувати. Нам це не можна.

Одарка: Кому це нам?

Карась: Як кому? Сумським козакам.

Одарка: Тьху, знову за своє.

Карась: Ну прощай, люба жіночка, піду!

Одарка: Чоловіче, мій, коханий,

Сонний ти оце, чи п'яний?
І до чого вже допивсь
В гарнізоні опинивсь.
Що робить я, бідна, маю,
Нещаслива сирота,
Гірко сльози проливаю,
Марно йдуть мої літа.
Чи напився ти дурману,
Чи наївся ти блекоти?
Знай, за витівку погану
Наберешся ти біди!

Карась (Чоловік бере мішок, рішуче)

Так що, жінко, вибачай,

Лихом нас не поминай.

Одарка: Постривай же! До нас на свято прибули хлопці та дівчата з усіх куточків рідної землі. Та невже серед них не знайдеться бравих козаків та козачок готових захищати рідну землю.

Карась: Ні, не знайдеться.

Одарка: А я знаю, що є.

Карась: А я знаю, що нема.

Одарка: Я запрошую на сцену команди, які із задоволенням візьмуть участь в конкурсі на право називатися почесними бійцями Сумського гарнізону.

Одарка: (називає учасників) От бачиш, команди готові.

Карась Воно то так, та трішечки не так. Для того, щоб стати козаком Сумської Січі, треба пройти випробування.

Одарка: Мої хлопці та дівчата і до цього готові.

Карась: А хто ж їх приймати буде? А судді хто? Може ти?
(Сміється)

Одарка: А може і я, хіба я погана. Але приймати козаків до Січі буде військова козацька старшина. Дозвольте вас з ними познайомити.

1. Генеральний писар.
2. Генеральний обозний.
3. Генеральний хорунжий.
4. Генеральний бунчужний.

5. Генеральний суддя.
6. Гетьман Сумської Січі.

От їм і вибирати, кого обрати, а кого і прогнати. Так?

Карась: Та воно то так, та трішечки не так. Раніше кожний козак, який вступав у Січ обов'язково докладно розповідав про себе, свою автобіографію.

Хто ви, друзі, і куди,
Звідки прибули сюди?
І з якого історичного краю?
Я про це зовсім не знаю.
А щоб нам про це узнать,
Прийдеться вам рапорт здать.

Одарка: Я запрошую на сцену команду (називає команду)
для здачі рапорта нашій козацькій старшині.

(Конкурс: "Візитна картка").

Одарка: От молодці, правда, Іване?!

Карась: Та воно так, та трішечки...

Є такі прислів'я „Розу не позичиш і за гроші не купиш”,
„Не штука наука, а штука розум”
Українські козаки завжди відрізнялись великим розумом,
життєвою мудрістю. Вони були добре обізнані в історії рідного
краю, свято почитали його традиції, свята та обряди....

Одарка: (підхоплює) А ще в народі кажуть:

„Чому навчився, того за плечима не носять”
І це можуть повністю підтвердити наші учасники. Зараз у тебе
буде нагода у цьому переконатись. Я запрошую на сцену по 3
представника від кожної команди для участі у вікторині.
Кожній команді я роздам по 3 питання, на які треба дати
конкретні і точні відповіді. Кожна правильна відповідь принесе
вам переможний бал. Доки музика буде грати, можете вкупі всі
міркувати.

(Музика)

Сподіваюсь відповіді готові? Слово команді (називає команду)
(Проводиться вікторина)

Карась: Мені дуже цікаво дізнатись, як же старшина оцінила
рапорти наших учасників. Максимальна оцінка 6 балів. Будьте
ласкаві, оголошіть результати цього конкурсу.
(Оголошення результатів.)

Карась: А зараз швидко і без обманів хочу бачити на сцені
капітанів.

(Музика. Виходять капітани.)

Справжній козак повинен бути сміливим, спритним і гарно володіти зброєю.

Одарка: Е-Е-Е! Ти що задумав? Яка зброя? Тут же дівчата є!

Карась: Не хвилюйся! Така собі мирненька зброя і дівчатам не
завадить. Ось вам бойова зброя (роздають картоплю), а он
залізний ворожий стан (відро). Кожне влучне попадання -
бал. Попрошу пройти на вогневу позицію. Вогонь!
(Недоліт! Переліт! Є!)

(По ходу конкурсу Одарка знайомить глядачів з капітанами).

Одарка: Вельмишановна козацька старшина! Оголосіть, будь ласка,
суму балів, отриманих командами в трьох конкурсах.

(Оголошення результатів).

Карась намагається танцювати і підбиває Одарку.

Одарка: Та що ти робиш? Зупинись. Бач, розійшовсь.

(Карась трохи ще танцює і падає, халапючись за серце).

Ну який з тебе к бісу танцюрист?!

Карась: (підводяться) Ой, Одарочко, якби ти знала, як козаки вміли
танцювати! І гопак, і польку, і краков'як, і метелицю. Бувало,
як вийдуть на майдан та як вдарять колінця, так, не
повіриш, курені з місця злітали.

Одарка: Ой, брехач як деркач, усе дирчить.

Карась: Ну може і брешу, але трішечки. Одне знаю точно, зараз так
танцювати не вміють.

Одарка: Та чого ж не вміють?

Карась: Не вміють!

Одарка: А давай проведем танцювальний конкурс. І побачимо, чи вміють
танцювати наші учасники. І хоч раніше козаки танцювали в
основному "під язик", ми запропонуємо для кожної танцювальної
пари музичний фрагмент, ну а ви вже повинні показати свою
майстерність танцюристів.

А поки для вас зазвучить гарна пісня.

(Вибігає Карась.)

Карась: Ой, терпець вже урвався, хочу танці бачити. Та давай вже команду!

Одарка: Та не лізь поперед жінки в пекло. Будь ласка, вмикніть
музичний фрагмент для танцювального дуету. (Називає команду)

(Проводиться конкурс).

Карась: Жіночко, хочеш я тобі баечку розповім? Зустрічаються вовк та кобила. Вовк у неї питає: "Скільки тобі років?". А кобила запропонувала йому подивитися на хвості її метричну довідку. Той нахилився, а вона як стукнула вовка по зубах. Ніякий дантист не допоможе. А мораль цієї байки така: хлопці мої милі, не допитуйтеся ніколи скільки літ дівчині. Пам'ятайте, до особи жіночої статі звертаються з цим питанням тільки дуркуваті.

Одарка: (наступає на нього з кулаками) Якщо ще один раз я цю байку почую, я тебе заріжу.

Карась: У тебе ніякого поняття про усну народну творчість.

Одарка: Та ти мені байки майже кожного ранку розповідаєш, коли тебе вночі ледь живого додому приносять. У мене є пропозиція. На початку нашої зустрічі кожна команда отримала текст байки, яку необхідно інсценізувати. Зараз учасники підготуються до показу справжніх байок. А ми гарну пісню послухасмо.

(Пісня)

Карась: Я попрошу козацьку старшину оголосити результати танцювального конкурсу. А натанцювати можна аж 5 балів.

Одарка: А зараз для вас музичний номер.

(Оголошення колективу)

Сподіваюсь учасники вже готові показувати свої байки. Я запрошую на сцену... (Називає команду)

(Проводиться конкурс.)

Виходить Карась, задумався.

Одарка: Іване! Чого ти такий засмучений?

Карась: Та от подумав, яке значення в житті козаків мала пісня. З піснею запорожці вирушали в похід, з музикою в душі били ворогів, з піснею відпочивали, з піснею пили горілку.

Одарка: О! Тобі б тільки про горілку...

Карась: Так, пили горілку. Пішли з життя козаки і залишили гарну культурну спадщину - українські народні пісні.

Одарка: В народі кажуть: "Як заспівають, мов тебе на крилах підіймають."

Карась: Так, українська народна пісня душу звеселяє, проблеми відхиляє, настрої підіймає. Вмикай радіо!

Одарка: Яке радіо, зараз кіно побачиш. Бо настав час домашнього завдання. А це і є музичний кліп української народної пісні. А поки команди підготуються до показу кліпів, ми пропонуємо хореографічну композицію „На крилах кохання”.

Карась: Сподіваюсь, що козацька старшина вже оцінила команди в конкурсі байок. Вам слово. Максимальна оцінка 5 балів.

Одарка: А зараз я запрошую усіх гостей на знімальний майданчик музичних кліпів, де ви отримаєте велике задоволення від прекрасних, мелодійних, жартівливих українських пісень.

(Проводиться конкурс.)

Карась: Доки старшина підготується до підбиття підсумків пісенного конкурсу і остаточних підсумків зустрічі, пропоную вашій увазі... (Оголошує номер)

Одарка: Вирішили ми з чоловіком написати листа кумі про наш вечір. Трохи написали. Але щось не те, якийсь сухий лист, не цікавий. А наша кума жінка запальна, нашого листа не зрозуміє. От і хотілося, щоб ви допомогли написати цей злочасний лист, а для цього кілька прикметників підкинули. Ви їх будете називати, я впишу в лист, а потім прочитаю, що у нас вийшло. До речі, за кращий прикметник хтось приз отримає.

(Проводить гру. Виходить Карась)

Карась: Як же мені наші козаки та козачки сподобались. Вони такі молодці, що не знаю, хто з них кращий.

Одарка: Це і вирішить зараз наша козацька старшина. Для оголошення остаточних підсумків конкурсу я запрошую на сцену всіх учасників.

(Музика)

Слово голові журі, гетьману Сумської Січі.

(Оголошення підсумків. Нагородження).

Одарка: Хай буде доля на все розцולהя.

Карась: І до того літ примного.

На любов і згоду

Хай не буде нікренюгу

Разом: Козацькому роду.

Список літератури

1. Геройко-фантастичні казки/ упоряд., передм. та приміт. І.П. Березовського; відп. ред. Д.В. Павличко. – К.: Дніпро, 1984. – 366 с.: іл. – (Б-ка укр. усної нар. творчості).
2. Глазовий П.П. Усмійки. Гумор та сатира/ П.П. Глазовий. К.: Рад. письменник, 1971. – 213 с.
3. Глібов Л. Вибрані твори./ Л. Глібов. К.: Дніпро, 1969. – 249 с.
4. Грицай М.С. Українська народно-поетична творчість/ за ред. М.С. Грицай. – К.: Вища шк., 1983. – 360 с.
5. Дивна сопілка: укр. нар. казки. – К.: Веселка, 1972. – 241 с.
6. Єлишевич Г. Лає мафію народ: сатира і гумор/ Г. Єлишевич. – Суми.: МДВВП «Мрія», 1991. – 48 с.
7. Загадки/ відпов. ред. С.Д. Зубков., упоряд., передм. П. Березовського. – К.: Дніпро, 1987. – 158 с.: іл. – (Б-ка укр. усної нар. творчості).
8. Загадки Явдохи Зуїхи/ записав Г. Танцюра. – К.: Народознавство, 1996. – 43с.
9. Народні усмішки/ упоряд. П.Ф. Гальченка; передм. О.І. Дея; іл. худож. А.П. Василенка. – К.: Дніпро, 1986 – 310 с.: іл. – (Б-ка укр. усної нар. творчості).
10. Народ скаже – як зав'яже: укр. нар. прислів'я, приказки, загадки, скоромовки: для середн. шк. віку/ упор. та передм. Н.С. Шуман; іл. Ю.І Криги. – К.: Веселка, 1985. – 173 с.: іл.
11. Сковорода Г. Вірші; Пісні; Байки/ Г. Сковорода. – К.: Наук. думка, 1983. – 542 с.
12. Українські прислів'я та приказки. – К.: Т-во «Знання» України, 1992. – 96 с.
13. Українська байка/ упоряд. та передм. Б.А. Деркача, В.Т. Косяченка. – К.: Дніпро, 1983. – 483 с.
14. Українські народні казки. – К.: Т-во «Знання» України, 1992. – 96 с.
15. Українські народні казки, легенди, анекдоти/ упоряд., передм. та приміт. В.А. Юзвенко; В.І. Баріба. – К.: Молодь, 1989. – 432 с.: іл.
16. Українські усмішки. – К.: Т-во «Знання» України, 1992. – 96 с.
17. Усі крилаті вислови, прислів'я, загадки: скарби нар. мудрості/ укл. Н.В.Курганов. – Х.: Торгсінг, 2006. – 319 с. – (іду на урок).